

צ'בזטי מזהר"י

תנינא

דף כח.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה נג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

ליקוטי

נב נג נד נה נו נז נח נט

מוהר"ן תנינא

כח.

תורה אור
תורה נה
ישעיהו סד (ג) ופעולם לא
שמעו לא האזינו עין לא
ראתה אלהים וילתף יצשה
לקמחה לו:
תורה נו
תהלים עג (כו) קלה שארי
ולבבי צור לבבי וחקקי
אלהים לעולם:
שמות לג (כא) ויאמר ידוד
דבה מקום אתי ונצבתי על
הצור:
תורה נז
תהלים כט (י) יקוק לפבול
ושב וישב יקוק מלך לעולם:
(יא) יקוק עז לעמו יתן יקוק
יברך את עמו בשלום:
תורה נח
בראשית כד (א) ואברהם יקון
בא בנים וידוד ברוך את
אברהם בכל:

קשיות על הש"י כמו כן בהכרח שיהי' קשה קשיות על הצדיק כי הוא מתדמה אליו ית' :

ובענין הקשיות שקשה על הש"י מרגלא בפומי' לומר, אדרבא, כך ראוי להיות דייקא "שיהי' קשיות על הש"י, וכך נאה ויפה לו ית' לפי גדולתו ורוממותו. כי מעוצם גדולתו ורוממותו שהוא מרום מאד מדעתינו, ע"כ בוודאי א"א שנבין ונשיג בשכלינו הנהגתו ית' [2]. וע"כ בהכרח שיהיו עליו ית' קשיות, כי כך נאה ויפה להבורא ית' שיהי' מרום ונשא מדעתינו, שע"ז קשה הקשיות כנ"ל, ואם הי' הנהגתו כפי חיוב דעתנו א"כ הי' ח"ו דעתו כדעתינו [3]:

נג [7] גודל יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה יקרה מאד מאד, שנעשה ממנה דברים שלימים ממש שיש להם קיום כל הימים שיתקיימו העולמות, כל זמן אשר הש"י וכו' וכו' [7]. והכמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבד, והכמה הוא שבונה בהכמתו בנינים בשכלו והוא יקר מאד, ועיקר הדבר שיהי' באמת. ואפי' פשט שמחדשין הוא ג"כ דבר גדול מאד, וצריך ג"כ שיהי' באמת. וגם להיפך כשהוא בלא אמת נעשה ממנה ג"כ דברים להיפך [8]:

נד [9] הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו. ואפי' כל הדברים הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל כרצונו כבחירתו. כי ביד ישראל יש בחירה בידם על כל דבר שבעולם [9]. כי אצל אחרים יש דברים שהם מוכרחים בהם [10], אבל אצל איש הישראלי כל דבר ודבר שהוא עושה כגון לנסוע לאיזה מקום וכיוצא, יש בו עבודה [1] וע"כ יש לו בחירה על הכל [8]:

נה [2] רווח העוה"ז אין לשער, דהיינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו שקורין "תאווש לאג) רק ממה שהכין לפניו הבורא ית' יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. **עין לא ראתה וכו' [7]**:

נו [10] כשיש להאדם לב איך"ש שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא הוא מקומו של עולם וכו' כי האלקות הוא בלב כ"ש (תהלים עג) **צור לבבי**. ואצל הש"י נאמר (שמות לג) **הנה מקום אתי** שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו [1]. נמצא מי שיש לו לב ישראל איך ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו כנ"ל [7]:

נז [11] דע כשצדיק גדול אמיני מגלה תורה חידושים נפלאים ונוראים הוא טובה להקטנים כמעלה שע"ז נתגדל הקטן כמעלה שחכל רצים ובאים אליו וגם בהס"א נתגדל אחד עי"ז כמו שמצינו בכלעם כשנתן השם יתברך את התורה לישראל באו כל האומות לבלעם [2] (כשארז"ל זבחים קטז). נמצא שע"י נתינת התורה לישראל נתגדל בלעם ובאו אליו כל

העולם והוא עמד עצמו על איזה פסוק ואמר להם תורה. כי אז כשבאו אליו שאלו אותו מה ששאלו **ה' למבול ישב [2א]** והוא עמד על פסוק והשיב להם **ה' עזו וכו' [2ב]**. וכן בישראל בעצמן שהם בקדושה ואינם באים ח"ו לבלעם וכיוצא בו. אך כשצדיק גדול אמיני מגלה חידושים ונעשה רעש גדול שזה מגלה חידושים נוראים כאלו, אזי כולם מתקבצים ובאים לאיזה קטן כמעלה, ונאספים אצלו לשמוע ממנו, מחמת הרעש שנעשה ע"י החידושים שמגלה הצדיק הגדול, והוא עומד עצמו על איזה פסוק ואומר להם מה שאומר :

נח [2ג] יש"י בני אדם שאומרים שכשהצדיק גדול כמעלה מחמת גדולתו אינו יכול להשגיח ולהסתכל על בני העולם כי הוא רחוק מהעולם. ובאמת אינו כן [2ד], כי אדרבא כשהצדיק גדול מאד הוא יכול להשגיח ולהסתכל יותר על העולם. וכמו שמצינו ברכב יוחנן בן זכאי שבוודאי היה גדול כמעלה מאד מאד יותר ויותר הרבה מהצדיקים שבזמן הזה, ואעפ"כ אמר אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר (כלים פ' יז [2]). נמצא שריב"ז היה בקי כ"כ בתוך העולם עד שהיה מתיירא לומר דברי תורה שלא ילמדו ממנו הרמאים. הרי שהיה בקי מאד בהעולם, עד שאדרבא היה מתיירא פן ילמדו ממנו רמאות, כי באמת כל מה שהצדיק גדול ביותר יכול להשגיח ולהסתכל בעולם יותר, כי הלא הש"י הוא מרום ומנושא מאד מאד מן העולם ואף על פי כן הוא משגיח בהשגחה פרטיות"י על כל העולם. כי באמת מי שהוא יש אזי אינו יכול להיות בכל מקום בבת אחת כי מה שהוא ישות"י כשהוא עומד כאן אינו כאן, כגון כשהוא באיזה עבודת ה' אינו יכול להסתכל בעולם. אבל מי שהוא **אין**, אין מקום שלא יהיה שם, כי אין לו מקום כלל. וע"כ כל מה שהצדיק נכלל יותר באין, הוא יכול להשגיח ולהסתכל בעולם ביותר כי אין שייך לומר עליו שהוא במקום גבוה ורחוק מהעולם כי אין לו מקום כלל וכמו שמוכח בדברינו [2ג] בשם המגיד על הרוצה להחכים ידירים וכו' ע"ש :

נט [2] יש זריו ונשכר זריו ונפסד [עין פסחים נז]. כי דע כי מצוה גוררת מצוה [2א], נמצא שהמצוה גוררת את חבירתה ובוודאי יש איזה בחי' בין המצות מה שהוא בין מצוה למצוה [2ב] שהוא מקשר מצוה אחת לחבירתה, אשר על ידי זה, המצוות נגדרים אחת אחר חבירתה. ובאמת זאת הבחי' בעצמה היינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל זאת הבחי' היא ג"כ יקרה מאד. ועל כן מי שהוא צדיק מנעוריו והולך בדרך הישר מימיו מדרגא לדרגא כמו שכתוב באברהם (בראשית כד) **ואברהם זקן בא בימים** שאברהם בא לדרגא שלו על ידי הימים כמוכח בוורה (חיי שרה ד') קכט ע"א) כי בן ג' שנים הכיר את בוראו (נדרים לב), והי' הולך תמיד מדרגא לדרגא. ומי שהוא בבחי' זו, הוא מפסיד על ידי הזריזות, כי

¹ * בפרש"י שם ובראשית רבה סח ט' [וספר היצירה (גרסת השלם נזי יורק תשמג) פ"ד מ"ב ווהר ח"ב דף רמב. ותיקוני זוהר דף פא: ועיין תורה א תנינא אות יד]
² * עיין שו"ת הר"ן סימן קלט ושי"ש ח"א סימן רמב
³ * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
⁴ * נוסף בתקפא. בתרלז - קט
⁵ * תהלים כט
⁶ * שם בפסוק הסמוך
⁷ * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
⁸ * בתקפא מנוקד - יש
⁹ * עיין פ"י רבנו יונה על משלי כא יב משכיל צדיק לבית רשע
¹⁰ * משנה טז
¹¹ * בכל המהדורות - פרטיות
¹² * בתקפא - יש, בתרלז - ישות, מתרלז - ישות
¹³ * בלקוטי קמא, תורה קסב [ובסוף תורה עט בהשמטה]
¹⁴ * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁵ * אבות פרק ד'
¹⁶ * עיין לעיל תורה כב אות ט'

^{*} בכל המהדורות - שיהי', ובמנוקדים פתחו - שיהיו

² * עיין שו"ת הר"ן אות קיח. עיין ח"מ חזקוני פסוק קונטרס התלמות נכלה שמינה וז שייכת לסס)
³ * במאמר ההכבס אילו ידעתי הייתי ספר העיקרים מאמר ב סוף קטע ל' ודרשות הר"ן דרוש רביעי. ועיין לעיל תורה נג ה' דברים נבדל דעתו מדעתנו ועיין ח"י מוהר"ן כד ועיין שי"ש ח"ו סימן רך. ועיין ספר הכוזרי - מאמר חמישי אות כא כי אלו יכלנו להשיג את אמתתו היה זה מעיד על חסרון שלמות בו. ועיין לעיל ח"א תורה כא אות יא
⁴ * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
⁵ * עיין לק"ע מחשבות אות יז
⁶ * עיין הקדמת הוהר דף ד: ה. ותורה מז
⁷ * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
⁸ * עיין ווהר תוריע דף מז. ד"ה א"ר יצחק
⁹ * עיין אור יקר להרמ"ק על הוהר פרשת וישב שער ח' סימן ד' כרך ו' עמ' עא טור ב'. גם עיין (משלי כא א') לב מלך ביד ה', וכתוב (ישעיהו י' ה') אשור שבת אפי', (נו ילדו הטוב קטן כי אין לו נשמה יסכל ממנו)ל בחינתו לטוב טעם ולכבדל לזמן שבה את הול"ה בחינתו לרע קטנה כי אין ממנה לנשמה יסכל עט (עיין חוללות ילחק בראשית כ ט) (וכפסי חז"ל חוהר הכנס כדכ פשוט שאין לגוי בחינה)
¹⁰ * עיין לעיל תורה נד ח"א אות ג'
¹¹ * ועיין לקטן תורה קי תנינא
¹² * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹³ * נמצא כבר בדפד"ר
¹⁴ * ישעיהו סד ג'
¹⁵ * לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁶ * בדפד"ר ובתקפא ותורלז - אין ומתורלז - אין

מאמר גודל יקרת המחשבה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

גדל יקרת המחשבה אין לשער, כי המחשבה יקרה מאד, הינו מחשבות טובות בתורה ועבודה. ונעשה ממנה דברים שלמים ממש שיש להם קיום כל הימים, שיתקיימו לעולמים ולעולמי עד. וחכמה יקרה יותר ועין בפנים. ומזה תוכל להבין ממילא ההפך, חס ושלו, גדל הפגם של מחשבות רעות, רחמנא לצלן (נג): (לק"ע מחשבות יז) המחשבה יקרה מאד מאד, עין פנים. וחכמה יקרה יותר, כי מחשבה היא שעולה על מחשבתו לבד. וחכמה היא שבונה בחכמתו בנינים בשכלו והוא יקר מאד, ואפלו פשט שמחדשין הוא גם כן דבר גדול מאד, ונעשה מזה דברים גבוהים ועליונים מאד, אף העקר שיהיה באמת. (לק"ע בתרא ת"ת יז)

שיחות

צריך לשמר את המחשבה מאד כי ממחשבה יכול להיות נעשה דבר חיוני ממש: ודע שכל בחינה שהיא גבוה למעלה יותר אצל האדם היא יכולה להגיע ולהשיג יותר. כמו למשל, עם הרגל יכולין להשליך איזה דבר למעלה, אבל עם היד יכולין להשליך למעלה יותר. ובהדבור יכולין להשיג ולהגיע יותר ויותר כי בהדבור יכולין לדבר למרחוק. והשמייה היא גבוה יותר ויכולין לשמע קול מרחוק מאד כגון כשירין בקני שרפה (שקורין הורמאטעס) יכולין לשמע למרחוק מאד. והראיה יכולה להשיג ולהגיע עוד יותר ויותר כי בהראיה יכולין לראות ולהביט על השמים. נמצא שכל בחינה שהיא גבוה יותר למעלה היא יכולה להשיג ולהגיע יותר: והמחשבה היא גבוה מאד למעלה מן הכל ויכולה להשיג ולהגיע למעלה למעלה על כן צריכין לשמרה מאד: (שיחות הר"ן אות מו)

כשלומדין מילי דפורענותא כגון כשלומדין הלכות אבלות וכיוצא אין לעין שם הרבה כי אין צריכין להעמיק המחשבה במקומות כאלו כי המחשבה יש לה תקף גדול כמבאר במקומות אחרים (כד) ועל כן צריכין לעבר במהירות מקומות כאלו: (שיחות הר"ן אות ח) (נראה ששיחה זו קשורה לתורה קצת דייקא אע"פ שרבים לא חילקו בזה וראה גם שיחה סב (ועונג שבת עמ' קמה) גם שם מדבר ממוקף המחשבה דייקא שיש לתורה קצת, אבל כאן נראה שגם בלא תוקף וכדמשמע בשיחה זו הנ"ל)

לקוטי הלכות

או"ח פסח הלכה ז אות ה' – וזהו בחינת המזין הגדולים והנוראים שהאיר עליהם השם יתברך שלא בהדרגה בשעת יציאת מצרים, הינו בחינת אור האמת שהאיר עליהם שלא בהדרגה, הינו קדם שקבלו העצות הקדושות, כנ"ל. כי אמת הוא פולל כל מיני מזין שבעולם, כי עקר תכלית גדלות המזין הוא האמת. וכמו כן בדברי רבנו, זכרוננו לברכה, במקום אחר, שעקר שלמות המזין וכל החידושים דאורייתא הוא רק כשהוא באמת, כמבאר בהשקפה הקדושה הנדפסת בליקוטי תנינא (סימן נג), המתחיל: 'גדל יקרת המחשבה נודע לי עתה' וכו', עין שם, שעקר הוא האמת. כי עקר שלמות המזין דקדושה הוא האמת, כי בודאי אין זה נקרא מזין וחכמה כשמתחכם בחכמתו להפך האמת. כי חכמות חיצוניות אף על פי שלפעמים באים על איזה חכמה בענין העולם הזה, אבל מאחר שעל ידי חכמתם הם מתרחקים מן עצם האמת, דהינו מהשם יתברך ברוך הוא, על כן – אין חכמתם נחשבת בשם חכמה כלל, כמו שכתוב (ירמיה ח, ט): "הנה בדבר ה' מאסו וחכמות מה להם". וכן כל מיני חכמות של בני אדם שעל ידי אלו החכמות נתרחקים, חס ושלו, מהשם יתברך – אינם נקראים חכמות כלל. ועקר החכמה והמזין הוא פשוט על ידי זה החכמה להתקרב להשם יתברך ולתורתו ולעבודתו באמת.

קושיות

א. יקרת המחשבה – צ"ע מדוע בגלל שנעשה ממנה דברים שלמים ממש, שיש להם קיום היא יקרה מאד מאד, ועוד הרי כל מצווה יש לה קיום נצחי, ומה מיוחד במחשבה? נראה שתחילה סבר שהיא כנשמה בלא גוף דבר חולף ממילא אין לו חשיבות. ועיין לעיל שיחה מו שאדרבה המחשבה פועלת גבוה יותר מדבור ושמייה וראייה ועל כן צריכה שמירה יתירה כי נעשה ממנה מציאות.

ב. חז"ל (יומא כט:)/ אמרו הרהורי עבירה קשין מעבירה צ"ע א"כ מה מחדש רבנו? ונ"ל דלא מבעי לרש"י שמדבר על הכחשת הגוף אלא גם לתוס' רי"ד שיותר יש תאוה מהריח מאשר מהמעשה, אבל בלי החידוש של רבנו

ב יומא דף כט. – הרהורי עבירה קשו מעבירה וסימניך ריחא דבישרא. פרש"י – הרהורי עבירה. תאות נשים קשים להכחיש את בשרו יותר מגופו של מעשה: ריחא דבישרא. המריח בשר צלי קשה לו ריח מאד שמתאוה לו:

תוספות רי"ד – הירחור עבירה קשה מעבירה. פי' יותר מתאוה אדם על העבירה כשמהרהר עליה מעבירה עצמה כשהעבירה לפניו (ועוסק) [ועוסק] בה. וסימנך ריחא דבישרא, כשאדם מריח הצלי יותר אדם מתאוה לריחו ממה שהיה מתאוה אם היה הבשר לפניו:

שהמחשבה עושה מציאות מתפרש המאמר שההרהור יותר מחבר אותך אל הדבר אפילו יותר מהמעשה וכדברי המהר"ל^ג על שבר פסיעות שדבר המתנועע אל דבר יותר מחובר אליו ממה שכשהוא כבר אצלו. אבל מדברים רק על הפגם למטה ולא על הפגם למעלה ורבנו מחדש שגם למעלה הפגם גדול מאד.

ג. יקרת המחשבה – בתורה קצג/ו^ד אומר דע שהמחשבה יש לה תוקף גדול, וצ"ע ראיתי שלמדו/ו^ה ששתי התורות הן הם עניין אחד. נ"ל שאינו דומה כי שם צריך בקום ועשה להתגבר לבטל חושיו ולהתרכז בתוקף במחשבתו כדי לפעול על ידה, אבל כאן משמע שהעיקר לשמור מחשבתו ממחשבה רעה ולהתאמץ לחשוב מחשבות טובות, כי גם בלא תוקף המחשבה נעשים ממנה כוחות רוחניים שיש להם קיום. וראה לעיל שיחות הר"ן באות ו' לעניין למוד דיני אבלות כתב שלא לעיין בתוקף אבל בשיחה מו לעיין המחשבה שכוחה לעלות גבוה ביותר אמר שצריך שמירה. משמע שגם בלא תוקף היא עולה למעלה מן הכל.

ד. מהמחשבה נעשה דברים שלימים ממש צ"ע הרי המחשבה נקראת בזוהר רהיטי המוחין כי המחשבות רצות במח בלי שליטה ורק אפשר לבחור איזה מחשבה אבל בהכרח שתרוץ בו איזה מחשבה. האם מכולם נעשה דברים שלימים? כנראה רק כשעוצר איזה מחשבה ומהרהר בה ואולי עוד דווקא שבא על ידה להתפעלות הלב.

ה. כל זמן אשר הש"י וכו' וכו' – צ"ע מה לא רצה לומר כאן? גם מדוע לבאר זאת צריך שני וכו' ולא מספיק וכו' אחד. ונראה שא"א לומר עד תחית המתים כמבואר ברמב"ם שעולם כמנהגו נוהג ואפילו לחולקים על הרמב"ם שלא ינהג כמנהגו אבל עדיין יהיה עולם גשמי אלא שתהיה הנהגה ניסית. ואולי רומז לאלף השביעי או השמיני ולא רצה לדבר ממנו כי אין בו השגה וצ"ע.

ו. צ"ע עיין תורה סו אות ד' שכל מחשבה באה לדיבור עכ"פ בהעלם וצ"ע משמע שרק בדרך זו היא יוצאת לפועל ואם נעשה ממנה לבד דברים שלימים הרי שיוצאת לפועל גם בלא דיבור. מאידך כיון שבהכרח שיוצאת בדיבור מה החידוש שיש לה קיום לעד הרי היא ירדה לדיבור.

ז. בתורה מט א' מחשבות הן יצר, ואיזה קיום יש ליצר הרי הוא רק בחי' רצון או מסית או כסופים (ובחגיגה יב אמרו וי'לן אינו משמש לכלום)

ח. ונעשה ממנה דברים שלמים שיש להם קיום כל זמן קיום העולמות – הלשון משמע שיש להם קיום גם תחת הזמן, ובעולם הזה, ומסתמא גם משפיעות ופועלות באיזה אופן בעולם דאי לאו הכי למאי נפק"מ מגלה לנו זאת. וצ"ע באיזה אופן וצ"ע אם הן קיימות לעד באוויר העולם ומשפיעות עלינו הרי ריבוי המחשבות טובות ורעות של אברהם אבינו ולעומת זה של ירבעם שנמצאות באוויר העולם היו צריכות לשגע אותנו.

ט. ע"י היפנוזה אפשר להחזיר אדם לגלגול מלפני כמה דורות ויספר את מחשבותיו של אז. והיפנוזה היא לא מעל הזמן אלא תחת הזמן. נמצא מוכח שהמחשבות של אז קיימות באיזה תת מודע של האדם שחשב אותן. וצ"ע מה התכוון רבנו. כי מדבריו משמע שהן מועילות ומזיקות לעולם כפי מהותן ולא רק מהות מודע של האדם.

י. וְחִכְמָה יָקָר יוֹתֵר, וכו' שְׂבוּנָה בְּחִכְמָתוֹ בְּנִינִים בְּשִׁכְלוֹ, וְהוּא יָקָר מְאֹד, – צ"ע אם חכמה יקר יותר ממחשבה מדוע על מחשבה כתב יקרה מאד מאד ואילו על חכמה יקר מאד.

יא. וחכמה יקר יותר – צ"ע האם הכוונה שעל כן יש לה עוד יותר קיום? ראה בפנים נ"ל שהיא יקר לא מצד הקיום אלא מצד שבונה בה בנינים, אבל מחשבה יקר מאד מאד כי יש לה קיום.

ראה הכרמל (למלבי"ם) ערך חטאת ועולה – בכל המצוות חטאת קודמת לעולה בהקדמה, ורק בחטא עבודה זרה עולה קודמת לחטאת. והטעם בזה: אפשר, לפי מה שנודע (ויק"ר ז, ג) דעולה מכפרת על הירהור הלב – והנה, בשאר המצוות, שאין מחשבה רעה מצטרפת למעשה (קדושין לט:), ועיקר הקרבן בא לכפר על המעשה, לכן חטאת קודמת; אבל בעבודה זרה, שמענישים גם על המחשבה (שם), ממילא עולה קודמת לרצות על הירהור הלב דעבודה זרה, כי חטא המחשבה קודם לחטא המעשה, והפגם בחלק השכלי המובחר גדול מן הפגם בחלק החמרי, שלכן גם כן הירהורי עבירה קשין מעבירה עצמה (יומא כט:). וזה הוא הטעם גם למאן דאמר שבפרי החג גם כן עולה קודמת לחטאת (רמב"ם, הל' תמידין ומוספין ט, ז), משום דפרי החג היו באים בשביל אומות העולם (במ"ר כא, ד), ובהם הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, ועל המחשבה עולה קודמת, כי חטא המחשבה קודם לחטא המעשה, ולכן קרבנה גם כן קודם. ארצות החיים, סי' א', ארץ יהודה, ס"ק ה'.

^ג מהר"ל בספרו נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ה' בדין שבר פסיעות – ולפיכך כאשר הולך לבית הכנסת הוא נמשך אל השם יתברך להיות לו דביקות בו יתברך. וידוע כי המתנועע אל דבר הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר, כי המתנועע אל דבר הרי אינו עמו ועם כל זה הוא הולך אליו וזהו דביקות וחבור גמור.

^ד תורה קצג – דע שהמחשבה יש לה תוקף גדול, ואם יחזק ויגבר מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יוכל לפעל שיהיה כן, ואפילו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו ממוץ, בודאי יהיה לו, וכן בכל דבר. רק שהמחשבה תהיה בבוטל כל ההרגשות. והמחשבה תקיפה כל כן, עד שאפשר למסר נפשו במחשבתו ממש, דהיינו שיגיש צער המיתה ממש, על ידי שיקבל על עצמו בדעתו שהוא מרצה למסר נפשו על קדוש השם באיזה מיתה שתהיה. ואפשר לחזק ולגבר המחשבה כל כן, עד שבשעה שמקבל במחשבתו שהוא מרצה למסר נפשו למות על קדוש השם, איך יגיש צער המיתה ממש:

^ה ראה פתוחי חותם להרב נתן צבי קניג ז"ל שציין על תורה נג תנינא את הלק"ה ברכת השחר ה' עח שמדבר על תוקף המחשבה. וכן בלק"ה חדש ד' ח' בעניין תוקף המחשבה של בלעם ראיתי שצינו לתורה קצג ותורה נג תנינא ושיחות הר"ן סב.

יב. מַחֲשָׁבָה הוּא שְׁעוּלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ לְבַד, וְחֻכְמָה הוּא שְׁבוּנָה בְּחֻכְמָתוֹ בְּנִינִים בְּשִׁכְלוֹ, – מִשְׁמַע שְׁבַחכֶּמָּה בּוֹנָה בְּנִין וְאֶחָד כ"ב הַבְּנִין יוֹרֵד מוֹכֵן מִחֻכְמָה וְעוֹלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ. וְצ"ע כִּי יָדוּעַ שְׁבַחכֶּמָּה הִיא בַּח' טַפָּה שֶׁנִּבְנִית בְּבִינָה לְקוֹמָה שְׁלִימָה, וְאִם הַמַּחֲשָׁבָה הִיא תַּחְתִּיָּה, נִמְצָא שֶׁהִיא כִּבְר לֹא בְּמוֹחִין אֲלָא בְּלִב. וְנ"ל שְׁבַאמַת הַחֻכְמָה שֶׁרִבְנו מְדַבֵּר עֲלֶיהָ הִיא הַבִּינָה שֶׁמַּעֲלָה מַחֲשָׁבָה בְּלִבּוֹ, וְרַק אִם הוּא מִתְפַּעֵל מִמֶּנָּה נַעֲשִׂית הִרְהוּר הַלֵּב שֶׁמִּמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה מִצִּיאוֹת שְׁקִימָת לַעַד. וְזוֹה מְבוֹאֵר גַּם מֵהָ אִמֵּר בְּתוֹרָה מִטְ שֶׁמַּחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת וְרַעוֹת הֵן יִצְט"ט וִיצָה"ר. כִּי בַעֲדוֹן מַחֲשָׁבָה עֵדִין לֹא פּוֹעֵלֹת מִצִּיאוֹת וְרַק כְּשֶׁמַּהֲרָהֵר בָּהֶן בְּדַמְיוֹנוֹ לְבַח' הַעֲשִׂיהָ/י שְׁבֵלֵב אִזְ הֵן פּוֹעֵלֹת טוֹב אוֹ רַע.

יג. וְאִפִּי פֶשֶׁט שֶׁמַּחֲדָשִׁין הוּא ג"כ דְּבַר גָּדוֹל מְאֹד – צ"ע מֵאִי אִפִּילוֹ הָאֵם קוֹדֵם דִּיבֵּר עַל חִידוּשִׁים בְּתוֹרַת הַסּוּד? וְאִילוּ קוֹדֵם דִּיבֵּר עַל מַחֲשָׁבָה לְבַד וְכִמְבוֹאֵר בְּשִׁיחוֹת הַר"ן הִנ"ל אוֹת מוֹ שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה עוֹלָה מִקּוֹם גָּבוֹה יוֹתֵר מִדְּבוּר שְׁמִיעָה וְרֵאִיָּה, וְעַל זֶה אוֹמֵר שֶׁהָרִי אִפִּילוֹ בְּדִיבּוּר ע"י חִידוּשֵׁי תוֹרָה בּוֹרָא שְׁמִים חֲדָשִׁים וּבְלִבָּד שִׁיחִיד חִידוּשׁ אִמַּת כִּמְבוֹאֵר בְּהַקְדַּמַּת הַזֹּהָר דָּף ה'. וְכֵן מְבוֹאֵר בְּתוֹרָה מִזְ וּבִיָּאֵר שֶׁם עוֹד שְׁדוּבְרֵי אִמַּת יֵשׁ רַק לְמִי שֶׁשִּׁיבֵר תְּאוֹת אֲכִילָה.

הַקְדָּמָה

לְעֵיל בְּתוֹרָה קֶצֶץ דִּיבֵּר רִבְנוּ מִכַּח תּוֹקֵף הַמַּחֲשָׁבָה, דִּהִינּוּ ע"י שֶׁמִּרְכּוּ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה בַּעֲנִין אֶחָד שֶׁרוּצָה לְפַעוֹל בְּבִיטוֹל הַחוּשִׁים וּבְכַח גָּדוֹל יָכוֹל לְפַעוֹל עַל יְדֵה פַעוֹלוֹת מִמֶּשׁ. אֲבָל כֵּאֵן מְדַבֵּר רִבְנוּ מִמַּחֲשָׁבָה שְׁעוּלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ לְבַד, וְנִרְאָה כּוּוֹנָתוֹ כְּדֶרֶךְ הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁרִצּוֹת בְּמַח, כְּלָשׁוֹן הַזֹּהָר רֵהִיטִי הַמוֹחִין, אִם הוּא עוֹרֵצַר אִיזוֹה מַחֲשָׁבָה, וְמַהֲרָהֵר/י בַּהּ וְבֹא עַל יְדֵה לְהַתְפַּעֲלוֹת הַלֵּב נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה מִצִּיאוֹת שְׁמִתִּימָת לַעַד.

וְנִרְאָה לְדִיִּיק מִמָּה שֶׁמִּמְשִׁיךְ רִבְנוּ וּמְדַבֵּר עַל חֻכְמָה וְאוֹמֵר שֶׁהִיא יִקְרָה מִמֶּנָּה כִּי בַּהּ בּוֹנָה בְּנִינִים בְּשִׁכְלוֹ, נִמְצָא שֶׁמָּה שְׁעוּלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הוּא הַבְּנִין שֶׁכִּבֵּר נִבְנָה בְּחֻכְמָתוֹ. עוֹד נִרְאָה לְדִיִּיק מִמָּה שֶׁעַל בְּנִינֵי הַחֻכְמָה לֹא אִמֵּר שְׁמִתִּימָת לַעַד אֲלָא רַק עַל הַמַּחֲשָׁבָה, מֵאִידֶךְ עַל הַמַּחֲשָׁבָה אִמֵּר יִקְרָה מְאֹד מְאֹד וְעַל הַחֻכְמָה רַק יִקְרָה מְאֹד, נִמְצָא שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה הִיא תַּחַת הַחֻכְמָה וּמִקְבֵּלָת מִמֶּנָּה, וְהִיא יוֹתֵר מְגוּשְׁמָת, וּבְכָל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ מַעֲלָה שְׁאִין בַּחֲבֵרָתָה שְׁחֻכְמָה יִקְרָה מְאֹד כִּי בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בֵּית, מֵהָ שֶׁא"א בְּמַחֲשָׁבָה, וּמַחֲשָׁבָה יִקְרָה מְאֹד מְאֹד כִּי רַק עַל יְדֵה נַעֲשֶׂה דְּבַר הַמִּתְקִיִּים, מֵהָ שֶׁא"א בְּחֻכְמָה.

עוֹד נִרְאָה לְבֹאֵר כִּיּוֹן שְׁכִידוּעַ חֻכְמָה נִקְרָאת אֲבָא הִיא בַּח' טַפָּה שֶׁנִּבְנִית לְקוֹנָה שְׁלִימָה בְּבִינָה שֶׁנִּקְרָאת אִמָּא, וְהַקּוֹמָה שֶׁנִּבְנִית הִיא תַּפְאֶרֶת הַמַּחֲשָׁבָה נִקְרָאת בֵּן, וְכִשְׁהוּא יוֹרֵד לְהִרְהוּר הַלֵּב וְנַעֲשֶׂה הַתְּפַעֲלוֹת הוּא מִתְגַּשֵּׁם לְמִצִּיאוֹת שְׁקִימָת לַעַד.

קִיִּימָת לַעַד הוּא לָשׁוֹן מוֹהֲרָנ"ת בְּלֻק"ע וְהוּא לָשׁוֹן סִתוּם בְּמִקּוֹם הַלָּשׁוֹן הַסִּתוּם שֶׁל רִבְנוּ שֶׁכָּתַב שִׁישׁ לָהֶם קִיּוֹם כָּל הַיָּמִים שִׁתְקִימוּ הָעוֹלָמוֹת כָּל זְמַן שֶׁהַשֶּׁם ית' וְכו' וְכו'. מְבוֹאֵר שֶׁרִבְנוּ לֹא רִצָּה לְבֹאֵר עַכ"פ מִשְׁמַע שֶׁגַּם אַחֲרֵי תַּחִיית הַמֵּתִים שֶׁהָרִי עֵדִין יִהְיֶה עוֹלָמוֹת. וְאִילוּ אַע"פ שֶׁרִבְנוּ הַסִּתִּיר מוֹתֵר לְנִסּוֹת לְבֹאֵר קֶצֶת שֶׁהַכּוּוֹנָה כָּל זְמַן שֶׁה' ית' מַעֲלִים עֲצָמוֹ וְאֵע"פ שֶׁאַחֲרֵי תַּחִיית הַמֵּתִים יִתְקִיִּים "וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ דַּעַה" וְלֹא יִכְנֹף עוֹד מוֹרִיךְ", נִרְאָה שֶׁהַכּוּוֹנָה רַק בְּאוֹפֵן יַחֲסִי לְחוּשֶׁךְ וְהַעֲלָמָה שֶׁל עֲכָשִׁי, אֲבָל בּוֹדָאִי כָּל זְמַן שִׁישׁ בַּח' זוּלָתוֹ ית', מוֹכֵרַח שִׁישׁ אִיזוֹה בַּח' חָלָל פְּנוּי, אֲלָא שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמִתְגַּלֶּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכִנֵּרָא שִׁיגִיעַ לְאִיזוֹה שֶׁלֵּב שֶׁתַּהִיָּה כָּל כֶּךָ הַתְּכַלּוֹת בּוֹ ית', עַד שֶׁלֹּא הִיָּה חֲשִׁיבוֹת לְשׁוֹם מִצִּיאוֹת שֶׁל אִיזוֹה הַעֲלָמָה שֶׁנִּבְרָאָה מִהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁלָּנוּ. (אוּלִי הַכּוּוֹנָה עַד הָאֵלֶף הַשְּׁמִינִי שֶׁבּוֹ יַחֲרַב הָעוֹלָם וְיִהְיֶה רַק נִשְׁמוֹת, וְאוּלִי אַח"כ)

מֵהָ שֶׁאוֹמֵר רִבְנוּ כֵּאֵן שֶׁהַמִּצִּיאוֹת הַנַּעֲשִׂית ע"י מַחֲשָׁבָה יֵשׁ לָהּ קִיּוֹם רַק כָּל זְמַן שִׁישׁ קִיּוֹם לְעוֹלָמוֹת, מִשְׁמַע שֶׁלֹּא מְדוּבֵר בְּמִלָּאךְ הַנַּעֲשֶׂה מִמִּצּוּוֹה שֶׁהָרִי הוּא עוֹלָה לְמַעֲלָה לְעוֹלָם הַשְּׁכֵר הַנִּצְחִי, מֵאִידֶךְ מִלָּשׁוֹן מוֹהֲרָנ"ת בְּלֻקוֹטִי עֲצוֹת הִנ"ל שֶׁמְדוּבֵר בְּמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת שֶׁל תוֹרָה וְעִבּוּדָה, אוֹ לְעוֹמֶתֶן מַחֲשָׁבוֹת פְּגוּמוֹת שֶׁל עִבְרִיָּה, לְכֹאֲוֶרָה מִשְׁמַע שֶׁכֵּן מְדוּבֵר בְּמִצִּיאוֹת שֶׁנִּבְרָאת מִמִּצּוּוֹת וְעִבּוּרוֹת, אֲלָא שֶׁא"כ מֵהָ הַחִידוּשׁ שֶׁהַתְּגַלָּה לְרִבְנוּ? מֵהָ הַכּוּוֹנָה גּוֹדֵל יִקְרָת הַמַּחֲשָׁבָה נוֹדַע לִי עֵתָהּ. וְאוּלִי דוּקָא מִצּוּוֹה מַעֲשִׂית שִׁינְאָה מִכַּח הַמַּחֲשָׁבָה לְפּוֹעֵל הַמַּעֲשֶׂה מִמֶּשׁ מִמֶּנָּה נִבְרָא מִלָּאךְ וְכֵאֵן מְגַלֶּה רִבְנוּ שֶׁגַּם מַחֲשָׁבָה שֶׁלֹּא יִצָּאָה לְפּוֹעֵל בְּכָלִי הַמַּעֲשֶׂה אֲלָא רַק בְּדַמְיוֹן וְהַתְּפַעֲלוֹת הַלֵּב נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה מִצִּיאוֹת שְׁקִימָת לַעַד, רַק לֹא בְּאוֹתָהּ שְׁלִימָת, וְנִרְאָה כִּמּוֹ שֶׁמִּצּוּוֹה בְּלֹא כּוּוֹנָה הִיא כְּגוֹף בְּלֹא נִשְׁמָה, כֶּךָ מַחֲשָׁבָה בְּלֹא מַעֲשֶׂה הִיא בְּבַח' נִשְׁמָה בְּלֹא גּוֹף, וְזוֹ הַתְּחַדָּשׁ לְרִבְנוּ שֶׁגַּם לְנִשְׁמָה בְּלֹא גּוֹף שֶׁנַּעֲשֶׂה מִמַּחֲשַׁבַּת תוֹרָה וְעִבּוּדָה יֵשׁ לָהּ קִיּוֹם. וְאוּלִי כִיּוֹן שֶׁאִמְרוּ חו"ל לֹא הַמְדַּרְשׁ עֵיָקֵר אֲלָא הַמַּעֲשֶׂה, מַחֲדָשׁ רִבְנוּ שֶׁגַּם הַמְדַּרְשׁ לְבַד יֵשׁ לוֹ קִיּוֹם אֲבָל כִּנֵּרָא לֹא נִצְחִי כִּמּוֹ לְמַעֲשֶׂה. כִּי עֵיָקֵר הַשְּׁכֵר הַנִּצְחִי דוּקָא מֵהָ שְׁעוּלָה מִהַעֲשִׂיהָ וְעִשְׂיָה בְּפּוֹעֵל דוּקָא. אֲלָא שֶׁצ"ע הָרִי יֵשׁ מִצּוּוֹת שֶׁבְּמַחֲשָׁבָה בְּלִבָּד כְּגוֹן אִמּוּנָה, וְאִם לָהֶם יֵשׁ קִיּוֹם נִצְחִי מֵהָ הַחִידוּשׁ לְכָל מַחֲשַׁבַּת תוֹרָה וְתַפִּילָה יֵשׁ קִיּוֹם. וְאוּלִי יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין מִצּוּוֹה שֶׁהַקֶּב"ה קִבַּע שֶׁהַהוּצָאָה מִכַּח אֶל הַפּוֹעֵל נִגְמָר בְּמַחֲשָׁבָה, לְבִין מִצּוּוֹה שֶׁקִּבַּע שָׂרָק בְּמַעֲשֶׂה יוֹצֵאת מִכַּח אֶל הַפּוֹעֵל.

¹ עֵיִין תוֹרָה מִטְ תִּנְיָנָא – ...אָף אִם עֵבֶר מֵהָ שְׁעֵבֶר. הָעֵבֶר אִין, וְהָעֵקֶר – מִכָּאֵן וְלִהְיָא לֹא יַעֲשֶׂה עוֹד, וְיִהְיָה שֶׁב וְאֶל תַּעֲשֶׂה עַל-כָּל-פְּנִיָּם, הֵן בְּמַחֲשָׁבָה וְהֵן בְּמַעֲשֶׂה. כִּי גַם הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל אֲנָשִׁים כָּאֵלֹהִים הִיא גַּם-כֵּן עֲשִׂיָּה, כִּי גַם בְּעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה יֵשׁ מַחֲשָׁבָה, וְצָרִיךְ לְהִיָּוֵת שֶׁב וְאֶל תַּעֲשֶׂה בְּמַעֲשֶׂה וּבְמַחֲשָׁבָה כֵּן-ל. וְמֵהָ שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ מִמִּילָא, אֶל יָחוּשׁ וְאֶל יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כָּלִל:

² עֵיִין חֻשֶׁק שְׁלֵמָה (הַשּׁוֹרְשִׁים) אוֹת ה' – סוֹף שוֹרֵשׁ הֵר – וּמִלָּשׁוֹן הַרִיּוֹן עֵנִין "הִרְהוּר" הַמִּצּוּי בְּלָשׁוֹן הַתְּלִמּוּד, "דְּבוּר אֲסוּר הִרְהוּר מוֹתֵר" (שֶׁבֶת קִיג, ב), "אֶל תִּהְרָה אַחֲרָיו" (בְּרִכּוֹת יט, א), "מַהֲרָה דְּבִרֵי תוֹרָה" (עֵיִין בְּרִכּוֹת כ, ב), "מַהֲרָה רַבְעִירָה" (קִידוּשִׁין לט, ב), מִלָּשׁוֹן "הַרִיּוֹן" דִּהִינּוּ שֶׁמְעַבֵּר מַחֲשָׁבוֹתָיו בְּרַעֲיוֹנוֹת וּמַחֲשֵׁב עַל הַדְּבַר בְּאוֹפְנִים שׁוֹנִים כְּעֵנִין "הָרָה עֲמָל" (אִיּוֹב טו, לה), הִרִיתִי עֵמֶל וְכַעַס, "תִּהְרִי חֻשֶׁשׁ" (יִשְׁעִיָּה לג, יא):

בסוף התורה כדי לחזק את דבריו הנ"ל שמחשבה יש לה קיום בעולם, אומר רבנו 'אפילו פשט שמחדשים הוא דבר גדול ונעשים ממנו דברים ובלבד שיהיה חידוש אמיתי'. וצ"ע אם הכוונה לפשט שמחדש במחשבתו הרי גם המחשבה שדיבר עליה קודם אפשר שהיה פשט ולא דווקא סוד, וא"כ מאי אפילו. ואם מדובר בחידוש שאומר בדיבור פיו, אדרבה הוא אמור לפעול יותר ממחשבה, שהרי יותר מגושם. ועוד ממה שמדגיש שהחידוש יהיה אמיתי. לכן נראה לי שכאן מדבר רבנו על חידוש תורה בדבור פיו שאפילו חידוש בפשט ולא דווקא סוד נעשים ממנו דברים שלמים וקיימים לעד. ומה שאמר אפילו, אולי כוונתו למה שביאר בשיחות הר"ן הנ"ל אות מו שהמחשבה עולה מקום גבוה יותר מדבור, לכן נקט אפילו. וכיון שמדובר בחידוש תורה ועבודה בפיו ודווקא אמיתי, נ"ל שרומז כאן למבואר בהקדמת הזוהר דף ד: ובדף ה. שע"י חידושי תורה שמחדש בדבור פיו מי שראוי לכך, נבראים שמים חדשים וארץ חדשה, ובתורה מזו מבאר שגם בעבודה כך כגון שמדבר הלל אמרי שפר להקב"ה, אבל בתנאי שיהיה דבור אמת בתכלית. ואזי עי"ז ממש בורא הנהגת גלגלים חדשה שעל ידה יכול לעשות מופתים עיין שם. ובלבד שיצא לגמרי מתאוות אכילה, כי רק עי"ז יכול שיהיה דבורו אמת. כי אפילו צדיק שנפל קצת לתאוות אכילה סימן שיצא שקר מפיו עי"ש.^[1] (כך נ"ל לבאר בדרך אפשר בלבד ענינים גבוהים אלה לחרץ קשויות הנ"ל)

עד כאן ההקדמה

✱

תורה נג [ט]

גודל יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה טובה בתורה ועבודה, היא יקרה מאד מאד, דהיינו שנעשה ממנה דברים שלימים ממש שיש להם קיום כל הימים שיתקיימו העולמות, כל זמן אשר הש"י וכו' וכו' [1] דהיינו לעולמים ולעולמי עד/א.

וחכמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבד, וחכמה הוא שבונה בחכמתו בנינים בשכלו הכוונה לטפת החכמה כשמאירה בבינה שבונה ממנה בניין שלם, **והוא יקר מאד, נראה הכוונה שהוא יקר מאד מצד שבונה בה בנינים, אבל לא יקר מאד מאד כמו המחשבה, שהיא גם יש לה קיום בעצמה, ואילו לחכמה יש קיום רק ע"י המחשבה, ועיקר הדבר שיהי' באמת** דהיינו שכבר בבינה יהיה הבניין אמיתי.

ואפי' פשט שמחדשין נראה שכאן כבר מדבר מחידוש שאומר בדבור פיו, **הוא ג"כ דבר גדול מאד, ונקט אפילו כמבואר בשיחות הר"ן מו הנ"ל שמחשבה עולה גבוה יותר מדבור, וצריך ג"כ-גם בן החידוש תורה שיהי' באמת. וגם להיפך כשהוא בלא אמת נעשה ממנה ג"כ דברים להיפך [2]:** ונראה לי כוונת רבנו כאן למבואר בהקדמת הזוהר דף ה.^[2] שע"י חידושי תורה שמחדש בדבור פיו, מי שראוי

¹ עוד בזה ראה בתורה נד עפ"י הקדמת הזוהר הנ"ל שמי שהמדה שלו אינו מבורר גם הוא בחידושי התורה שלו בורא רקיעין דשוא שמזיקין לפרנסה.

תורה נד אות וו וזה הכח המדמה, הוא מבקש תמיד כלי לשפן שם, ועל כן הוא מחזיר תמיד לשירות על פי שונה הלכות. ועל כן אם הם מחדשים דבר בתורה, הוא חידוש נאה ומתקבל (בלשון אשכנז גלף). כי הוא בא מכח המדמה, שהוא מדמה מלתא למלתא, אף שהרע שבו הוא יותר מהטוב. ואלו החידושים מזיקים לפרנסה, כי על ידי חידושי תורה נבראים שמים וארץ, כמו שכתוב (ישעיה נ"א): "ולאמר לציון עמי אתה", אל תקרי עמי אלא עמי, מה אנא עבדי שמאי וארעא במלול וכו' (כמו שכתוב בזהר בהקדמה דף ה). ועל ידי זה באים כל ההשפעות וההכרחות לעולם, כמו שכתוב (דברים כ"ח): "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים וכו'". אף בשהחידושים הם על ידי כח המדמה, אזי נבראין רקיעין ודשןא (בזהר שם), ועל ידם בא רעב לעולם. ואף שיש בהם גם כן טוב, שהם דברי תורה, שהם בחינת ש"ב. אף מחמת שהרע יותר מהטוב, על כן הרע גובר, והטוב נתפסל. בבחינת: "ולא נודע כי באו אל קרבנה" (בראשית מ"א). שמתגבר חס ושלום, בחינת שבע שני הרעב על בחינת שבע שני השקע, שהוא בחינת התגברות הרע על הטוב. עד שאין נכר הטוב מפני הרע, בבחינת: "ולא נודע" וכו' כנ"ל:

² לא ידוע טתי והיכן נאמרה תורה זו

³ עיין לק"ע מחשבות אות יז

⁴ כך הוסיף מוהר"ן בלקוטי עצות.

⁵ עיין הקדמת הזוהר דף ד: ה. ובתורה זו

⁶ **הקדמת הזוהר בראשית דף ד:** בראשית, רבי שמעון פתח (ישעיה נא טז) ואשים דברי בפיך, כמה אית ליה לבר נש לאשתדלא באורייתא יממא וליליא, בגין דקב"ה ציית לקלהון דאינון דמתעסקי באורייתא, ובכל מלה דאתחדש באורייתא על ידא דההוא דאשתדל באורייתא, עביד רקיעא חדא. תנן בהדיא שעתא דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דבר נש, ההיא מלה סלקא ואתעדת קמיה דקב"ה, וקב"ה נטיל להדיא מלה ונשיק לה, ועטר לה בשבעין עטרין גליפין ומוחקקן, ומלה דחכמתא דאתחדשא, סלקא ויתבא על רישא דצדיק חי עלמין, וטא מתמן וטא בשבעין אלף עלמין, וסליקת לגבי עתיק יומין, וכל מלין דעתיק יומין מלין דחכמתא אינון, ברוין סתימין עלאין. והדיא מלה סתימא דחכמתא דאתחדשת הכא, כד סלקא, אתחברת באינון מלין דעתיק יומין, וסלקא ונחתא בהדיהו, ועאלת בתמניסר עלמין גניזין, (שם סד ג) דעין לא ראתה אלהים וזולתך, נפקי מתמן, ושאטן ואתיין מליאן ושלמין, ואתעדרו קמי עתיק יומין, בהדיא שעתא

לכך, נבראים שמים חדשים וארץ חדשה, אבל ע"י חדושי תורה של מי שאינו ראוי נבראים רקיעין דשוא וניתן כח גדול לסט"א ע"ש. ורבנו בתורה מזו ראה שם בלשון מוהרנ"ת^{יז} מבאר רבנו שהכל תלוי בדיבור אמת. אלא ששם מדבר על דבור הלל ושבח לה' ית' שהוא דבור אמת בתכלית ומבואר שם שע"ז ממש בורא הנהגת גלגלים חדשה שעל ידה יכול לעשות מופתים. ועי"ש^{יח} שמחדש שדבור אמת יכול לצאת רק מפי צדיק שיצא לגמרי מתאוות אכילה, כי אפילו צדיק שנפל קצת לתאוות אכילה סימן שיצא שקר מפיו עי"ש. (וכך נ"ל לבאר בדרך אפשר בלבד עניינים גבוהים אלה לתוך קושיות הנ"ל)

עד כאן ביאור חברותא לתורה נג תנינא

ארח עתיק יומין בהדיא מלה, וניחא קמיה מכלא, נטיל להדיא מלה, ואעטר לה בתלת מאה ושבעין אלף עטרין, והדיא מלה סטת וסלקא ונחתא, ואתעבידא רקיעא חדא, וכן כל מלה ומלה דחכמתא (ס"א) אתעבדין (ס"א) רקיעין, קיימין בקיומא שלים קמי עתיק יומין, והוא קרי לון שמים חדשים, שמים מחודשים סתימין דרוזין דחכמתא עלאה. וכל אינון שאר מלין דאורייתא דמתחדשין, קיימין קמי ודף ה. קב"ה וסלקין ואתעבידו ארצות החיים ונחתין ומתעטרין לגבי ארץ חד ואתחדש ואתעביד כלא ארץ חדשה, מהדיא מלה דאתחדש באורייתא, ועל דא כתיב (ישעיה סו כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני וגו', עשיתי לא כתיב אלא עושה, דעביד דתיר מאינון חדושיין ורוזין דאורייתא, ועל דא כתיב (שם נא טז) ואשים דברי בפין ובצל ידי כסיתין, לנטוע שמים וליסוד ארץ, השמים לא כתיב אלא שמים, אמר רבי אלעזר, מהו ובצל ידי כסיתין, אמר ליה, בשעתא דאתמסר אורייתא למשה, אתו כמה רבוא דמלאכי עלאין לאוקרא ליה בשלהובא דפומהון, עד דחפא עליה קב"ה, והשתא דהאי מלה סלקא ואתעטרא וקיימא קמי קב"ה, איהו חפי על ההיא מלה, וכסי על ההוא בר נש דלא ישתמודע לגבייהו אלא קב"ה, ולא יקנאון לגביה, עד דאתעביד מהדיא מלה שמים חדשים וארץ חדשה, הה"ד ובצל ידי כסיתין לנטוע שמים וליסוד ארץ. מכאן דכל מלה דסתים מעינא סלקא לתועלתא עלאה, הה"ד (שם) ובצל ידי כסיתין, ואמאי אתחפי ואתכסי מעינא, בגין לתועלתא עלאה, הה"ד לנטוע שמים וליסוד ארץ, כמה דאתמר. ולאמר לציון עמי אתה, ולאמר לאינון תרעין ומלין דמצויינין אלין על אלין, עמי אתה, אל תקרי עמי אתה, אלא עמי אתה, למהוי שותפא עמי, מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ, כמה דאת אמר (תהלים לג ו) בדבר יהו"ה שמים נעשו, אוף הכי את, זכאין אינון דמשתדלי באורייתא. ואי תימא דמלה דכל בר נש דלא ידע עביד דא, תא חזי, ההוא דלאו אורחיה ברוזין דאורייתא, וחדש מלין דלא ידע על בורייהון כדקא יאות, ההיא מלה סלקא ונפיק לגבי ההיא מלה איש תהפוכות לשון שקר, מגו נוקבא דתהומא רבא ודלג חמש מאה פרסי לקבלא להדיא מלה, ונטיל לה ואזיל בהדיא מלה לגו נוקביה, ועביד בה רקיעא דשוא דאקרי תהו, וטס בההוא רקיעא ההוא איש תהפוכות, שיתא אלפי פרסי בזמנא חדא. כיון דהאי רקיעא דשוא קאים, נפקת מיד אשת זנונים, ואתקיפת בההוא רקיעא דשוא (נ"א, היא), (נ"א, ואיש תהפוכות), ואשתתפת ביה, ומתמן נפקת וקטלת כמה אלפין ורבון, בגין דכד קיימת בההוא רקיעא, אית לה רשו ויכולתא למהוי טס כל עלמא ברגעא חדא, ועל דא כתיב (ישעיה ה יח) הוי מושכי העון בחבלי השוא, העון דא דכורא, וכעבות העגלה חטאה, מאן חטאה דא נוקבא דאקרי חטאה, איהו משיך ההוא דאקרי עון באינון חבלי השוא, ולבתר כעבות העגלה חטאה, להדיא נוקבא דאקרי חטאה, דתמן אתקפת למהוי טס לקטלא בני נשא, ועל דא (משלי ז כו) כי רבים חללים הפילה, מאן הפילה דא ההיא חטאה דקטלת בני נשא, מאן גרים דא, תלמיד חכם דלא מטי להוראה ומורה, רחמנא לישזבן. א"ר שמעון לחברייא, במטותא מנייכו, דלא תפקון מפומיכו מלה דאורייתא דלא ידעתון ולא שמעתון מאילנא רברבא כדקא יאות, בגין דלא תהוון גרמין לההוא חטאה לקטלא אוכלוסין דבני נשא למגנא, פתחו כלהון ואמרו רחמנא לישזבן רחמנא לשזבן.

^{יז} תורה מז לשון מוהרנ"ת שם – וְהָיָה כִּשְׁהַצִּדִּיק אוֹכֵל לְשֹׁבַע נֶפֶשׁוֹ, וְלֹא מִחֲמַת תַּאֲוָה הַגִּשְׁמִיית. אִיזִי הוּא בְּבָחִינַת נְשִׂאוֹת פְּנִים, וְנִזְוֹן מִמִּדַּת אֱמֶת. וְכַאֲשֶׁר בְּבִח אֲכִילָה זוּ, עוֹמֵד לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לַה', אִיזִי יוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ דְּבוּרֵי אֱמֶת, שְׁהֵם בְּחִינַת יַעֲקֹב, מִדַּת תַּפְאֲרַת, שְׁהוּא כְּלָלוֹת הַגּוֹנִין. וְהוּא בְּחִינַת שְׁמִים, אִשׁ וּמִים. וְגַם בֵּן בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁהַשְׁפָּעָתָהּ גַּם בֵּן מִמִּדַּת יַעֲקֹב כֵּנ"ל. וְעַל בֵּן בְּבִח זוּ, נַעֲשֶׂה שְׁתֵּף לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא שְׁמִים וְאֶרֶץ, שְׁהֵם בְּבָחִינַת אֱמֶת, בְּדְבוּרֵי הַקְדוּשִׁים שְ�נוּבְעִים וְיוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ גַּם בֵּן בְּבָחִינַת אֱמֶת כֵּנ"ל. וְהוּא שְׁאִמְרֵנוּ לְמַעֲלָה, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא "אֵילָה שְׁלוּחָה". וְהִינוּ "הַנוֹתֵן אִמְרֵי שֹׁפֵר", כִּי הַנּוֹתֵן מִבְּחִינוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא "אֵילָה שְׁלוּחָה", שְׁהִיא בְּחִינַת אֱמֶת, אִיזִי "הַנוֹתֵן אִמְרֵי שֹׁפֵר". כְּלוֹמֵר שְׁנוֹתֵנָה מַעֲצָמָה וּמִכְבָּה "אִמְרֵי שֹׁפֵר" לְשׁוֹן תַּפְאֲרַת, שְׁהֵם אִמְרֵי אֱמֶת. וְעַל בֵּן יוֹכֵל לְבָרָא שְׁמִים וְאֶרֶץ, שְׁהֵם גַּם בֵּן מִמִּדַּת אֱמֶת כֵּנ"ל. וְעַלִּי נֶאֱמַר (ישעיה נ"א): "וְלֹאֲמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אֲתָה", אֵל תִּקְרִי עַמִּי אֲלֵא עַמִּי. מַה אָנָּה עֲבָדִי שְׁמִיָּא וְאֶרֶעָא בְּמִלּוּלִי, אִף אֲתָם זְכוּ בְּמִלּוּלֵא כֵּנ"ל (הַקְדָּמַת הַזֶּהָר ה.ה.) כִּי בְּדְבוּרֵים הָאֱמִתִּיִּים, יוֹכֵל לְבָרָא שְׁמִים וְאֶרֶץ: (וְזוֹהַ, "וְלֹאֲמֹר לְצִיּוֹן", הִינוּ עַל יְדֵי אִמְרֵי אֱמֶת, שְׁהוּא בְּחִינַת אֱמֶת, עַל יְדֵי זֶה "עַמִּי אֲתָה", אֵל תִּקְרִי עַמִּי זְכוּ כֵּנ"ל); וְכִיּוֹן שֶׁיּוֹכֵל לְבָרָא שְׁמִים וְאֶרֶץ חֲדָשִׁים, יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת מוֹפְתִים בְּשִׁמְם וּבְאֶרֶץ. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנַהֵג עוֹלָמוֹ עַל פִּי דֶרֶךְ הַטֵּבַע, וְהַטֵּבַע הוּא עַל פִּי הַנְּהִיגָה הַגְּלִילִים כִּידוּעַ. וְכִיּוֹן שְׁהַצִּדִּיק יוֹכֵל לְבָרָא שְׁמִים חֲדָשִׁים, אִיזִי הוּא מְשַׁנֵּה כָּל הַגְּלִילִים, וְעוֹשֶׂה טֵבַע חֲדָשׁ. וְעַל כֵּן בּוֹדֵאי הוּא יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת מוֹפְתִים, שְׁהֵם שְׁנֵי הַטֵּבַע. וְהַעֲנִין פְּלֵא וְדוּק:

^{יח} תורה מז בתחילת לשון מוהרנ"ת – מִי שֶׁיֵּצֵא מִתְּאוֹת אֲכִילָה, יְכוֹל לְהִיּוֹת אִישׁ מוֹפֵת. וּמִי שֶׁהוּא מְשַׁקֵּעַ בְּתַאוֹת אֲכִילָה, סִימָן שְׁהוּא שֹׁקֵר. וְכֵן אֶפְלוּ אִישׁ צִדִּיק שֶׁכִּבֵּר יָצָא מִהַתְּאוֹה וְנִפְל מִמִּדְּרָגְתּוֹ וְנִפְל לְתַאוֹת אֲכִילָה, סִימָן שֶׁיֵּצֵא שֹׁקֵר מִפִּיו. וְכֵן מוֹרָה גַּם בֵּן שֶׁיֵּשׁ דִּין עָלָיו לְמַעֲלָה, וְגַם הוּא סִימָן עֲנִיּוּת:

